

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

11-12

2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 1364 sahifa, 5-dekabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori

Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent Arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Nomozova Qumri isoyevna GF universiteti dotsenti

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), dotsent

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Vзаимодействие реального и финансового сектора экономики в современных условиях.....	12
Шарипов Конгратабай Аvezимбетович, Зайнутдинова Умида Джалаловна	
Развитие исламских банковских продуктов в коммерческих банках.....	19
Иноятлова Камола Фуркатовна	
Kreditlashda risklarni boshqarish usullaridan foydalanish.....	23
Abdullayeva Sharbat, Abdullayeva Nozima	
Korxonalarining tashqi iqtisodiy faoliyatdagi raqobatdoshligini ta'minlashda marketingdan foydalanish.....	29
Axmedov Ikrom Akramovich	
Hududlarda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tahlili	36
Butaboyev Maxamadjon, Gaibnazarova Zumrat Talatovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari	41
Yavmutov Dilshod Shoyimardonkulovich	
Zamonaviy ekoshaharlar barpo etish va uni tatbiq etish zaruriyati.....	47
Zikrullayev Valixon G'aybullayevich	
Indian Festivals and Nature Conservation: Connecting People for Sustainability	52
Nigora Saidmuradova Aslamovna, Anil Kumar	
Financing clean energy projects in different ways.....	59
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobir ogli	
Теоретические основы развития социальной инфраструктуры	67
Алимова Муниса Юльчиевна	
O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarining raqamli marketingdan foydalanish holati va rivojlanish tendensiyalari.....	71
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Aholiga bank xizmatlarini ko'rsatish tizimini takomillashtirish	81
Uskanov Eldor	
Investitsiya loyihalarini islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirish yo'llari	86
Haydarov O'ral Axmadovich	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda esg omillar asosida investitsiya kiritishning o'rni va ahamiyati	93
Nosirov Egamqul Ismailovich	
"Enesses" MChJ da marketing muhitini tahlil qilish va takomillashtirish	100
Musyeva Shoiraz Azimovna	
Использование информационных и коммуникационных технологий в совместных образовательных программах: проблемы и решения.....	107
Ташева Севара Равшановна	
Iqtisodiy globallashtirishning nazariy asoslari.....	111
Abduraxmonov Farxod Abdufarmonovich	
Sanoat korxonalari samaradorligini oshirishning nazariy-amaliy asoslari.....	117
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Fiskal siyosat va soliq to'lovchilar faoliyatini tartibga solishning nazariy masalalari	122
Isroilov Bohodir Ibragimovich, To'rayev Alijon Akmal o'g'li	
Bank daromadlarini oshirishda masofaviy bank xizmatlarini tutgan o'rni.....	128
Xudoyorov O. O.	
Elektron savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish	132
Po'latov Xudoyberdi O'ktamovich	
Ekonometrik modellashirish asosida mavsumiylikning turistik mahsulotlar ishlab chiqarishga ta'sirini kamaytirish usullari.....	135
Xamzayeva Dildfuza Samarovna	
Yuridik shaxslar soliq yukining shakllanish omillari va uni optimallashtirish muammolari	141
Abduturopov Jasurbek Nozimjonovich	
Tadbirkorlik risklari tavsifi va tasniflashning nazariy masalalari	148
Bektemirov Abduxamid Abdumalikovich	
Urban farming	151
Ahmedova Ziyodahon Saydulloxon qizi, Askarov Hasanboy Holdorovich	
A Foreign Experience of Forming Small Business and Private Entrepreneurship Infrastructures (An Example of Usa).....	153
Kosimov Sardor Dilmurodovich, Akbarov Abdulkhamid Akmal ugli	
Principal Protected Notes on the credit rating of National Bank of Uzbekistan	159
Abdug'aniyev Abdulaziz Alisher o'g'li	
Features and Challenges of Digital Transformations in the Service Sector	164
Kurbanova Maftuna Lazizovna	

Kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar.....	170
Kurbonov Jasurbek Pozilovich	
Jamoat transport tizimini raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishning dolzarbligi.....	173
Kushakova Ma'mura Narimanovna	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	176
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li, Raxmatov Ziyodullo Nosirovich	
Financing clean energy projects in different ways	179
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
O'zbekistonning mehnat migratsiyasidagi hamkorligi haqida ba'zi mulohazalar (Qozog'iston va Rossiya misolida)	187
Azamatova Gulmira Bayirbekovna	
Assessment of management effectiveness in ensuring economic and financial stability	191
Akramova Aziza Abduvohidovna	
Международное сотрудничество Республики Узбекистан в сфере образования	196
Жамалова Гулнора Гуломовна, Айматова Фарида Хуразовна	
O'zbekistoning ekologik muammolariNI bartaraf etish va yashil iqtisodiyotga o'tish yo'nalishlari.....	202
Aliyev Azim Tolip o'g'li	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	205
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли	
Qashqadaryo viloyatida tabiiy resurslardan foydalanish istiqbollari.....	211
Xo'janova Gulshoda Otamurodovna	
Raqamli marketing strategiyalarining raqamli iqtisodiyotda iste'molchilar xulq-atvoriga ta'sirini tahlil qilish.....	214
Raxmatova Sitora Shuxratjon qizi	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini takomillashtirish.....	221
Xudayberganova Zarofat Zaxidovna	
O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni rivojlantirishda ichki va tashqi muhit.....	227
Saypullayev Ilhomjon Abduraxmonovich	
Buxgalteriya axborotining sifat tavsiflari	233
Raxmatova Shaxnoza Shukurovna	
Роль и значение логистики в развитии коммерческой деятельности торговых предприятий	240
Маматкулова Шоира Джалоловна	
Uzum yetishtirishning tashkiliy-huquqiy munosabatlari va sohani rivojlantirish imkoniyatlari.....	245
Boltayev N. N.	
Tashqi savdo jarayonlarini tashkil qilishning nazariy uslubiy asoslari.....	249
Qurbonov A. U.	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	254
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini o'ziga xos xususiyatlari.....	259
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
Агротуризм как источник дополнительного дохода для фермеров в самаркандской области.....	263
Анваров Нодир Аллаёрович, Назарова Раъно Рустамовна	
Tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari.....	272
Absamatov Askar Ergashovich	
Kichik biznes subyektlari faoliyatida mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatishning zamonaviy holati.....	277
Yusupov Abbosxon Aliyevich	
The Experience of The Japanese State in Increasing Investment Activity in Uzbekistan.....	285
Satoshi Sugahara, Ochilov Bobur	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida sotish baholarining tahlili.....	292
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna	
Tadbirkorlik subyektlari eksportida raqamli platformalardan foydalanish strategiyalari	297
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
Tijorat banklarida xalqaro iqtisodiy sanksiyalar va eksportga taqiqlar bilan bog'liq risklarni baholash va kamaytirish matritsasining metodologiyasi	304
Keldiyorov Shohruh Ilyos o'g'li	
Sotish jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari asosida takomillashtirish.....	308
Eshmuradov Ulug'bek Tashmurotovich	
Tijorat banklari faoliyatida transformatsiyalanish jarayonlarining asosiy yo'nalishlari.....	313
Bekmurodov Abbos Amiriddinovich	
Agroklasterlarda moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	318
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Toshpulatov Jalil Baxodirovich	
Tijorat banklarida investitsiya siyosatini amalga oshirishning muhim jihatlari.....	324
Abiyev Davron Ilxomovich	

Проблемы и решения при оптимизации финансового моделирования деятельности предприятия	331
Юлдошева Гулноза Абдинабиевна	
Hududiy iqtisodiy xavfsizlik va uning asosiy xususiyatlari.....	336
Raximov E. N.	
Boshqarish sifatining iqtisodiy mohiyati va uni rivojlantirish masalalari	343
Shoyev Davronbek Axmadjonovich, Ahmadjonova Gulsanam	
Важность данных о движении затрат для повышения эффективности управления предприятием.....	346
Расулова Ш. X.	
Korxonalar daromadlariga ta'sir qiluvchi risklarning tahlili	351
Sa'dullayev Oybek Turdiali o'g'li	
Xalqaro standartlar asosida daromadlar hisobini tashkil etish.....	364
Abdusaidov Sanjar Jaloliddin o'g'li	
Выработка страховой системы защиты владельцев депозита.....	368
Узакова Камола Бехзодовна	
Обзор законодательных и регуляторных положений по введению и регулированию	
Исламской банковской деятельности в юрисдикции Республики Казахстан	372
Ёркулов Умиджон	
Перспективы развития производства и экспорта плодоовощной продукции в Узбекистане	378
Узганбаева Дилноза Тохтасиновна	
Перспективы развития государственного управления высшим образованием	
в условиях функционирования рынка	382
Умаров Диёр Равшанович	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari	388
Turotova Nigora Xolmurod qizi	
Qishloq joylarda xizmat ko'rsatish sohasi orqali aholini ish bilan bandligini ta'minlash istiqbollari.....	393
Taylakova Dilafro'z Baymamatovna	
Увеличение привлекательности инвестиций в туристической	
отрасли через стратегическое финансирование	399
Хусниддинов Нуриддин	
Agrobiznesni innovatsion rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishning metodologik asoslari.....	402
To'ychiyev Abduraxmon G'ofurovich	
Virtual bank – kelib chiqishi va moliyaviy xizmatlar kelajagi.....	406
Nabiyeva Feruza Odilovna	
Проблемы и перспективы развития депозитных операций	
коммерческих банков Республики Узбекистан	411
Холмирзаев Эльбек Бахтиерович	
Smart-shartnomalar – raqamli marketingning zamonaviy texnologiyalaridan biri sifatida	415
Yahyojonov N. B.	
Banklarda depozit operatsiyalarini hisobini yuritish tartibi.....	420
Mirzayeva Xilola Jaloliddin qizi	
Kichik biznes korxonalariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy samaradorligi	424
Mamanazarova N. J., Jamilova N. X.	
Проблемы привлечения финансирования за счет корпоративных облигаций	429
Рахмедова Мадинахон Нусрат кизи	
Формирование финансовой стратегии местных бюджетов	433
Примова Н. И.	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini soliqqa tortishning dolzarb muammolari va ularning yechimlari	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
O'zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.....	445
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Experience of Islamic financial organizations in CIS countries	
and opportunities to use it effectively in Uzbekistan	450
Sattarova Dilduza Dilshodbekovna	
Qashqadaryo viloyati hududlarining vertikal o'sish holati va xususiyatlari	456
Erkayeva Gulbaxor Panjiyevna, Raximova Madina Shuxrat qizi	
Innovatsion o'sishga inson kapitali ta'sirining zamonaviy yondashuvlari.....	462
Ostanov Egamberdi, Ostanova Mashxura Egamberdiyevna	
Kapital bozorida institutsional investorlar sifatida sug'urta kompaniyalari ishtiroki	466
Omonov Sardor O'lmasovich	
Tadbirkorlik subyektlarining raqamli transformatsiyasining asosiy va muhim jihatlari.....	472
Nutfulloyev Tolib G'olib o'g'li	
Korxonalarda korporativ madaniyatni rivojlantirish asoslari.....	478
Sadikova Muslima Alisher qizi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga muvofiq moliyaviy hisobotlarni tuzish usullari.....	483
Sabirova Zaynab Qadambayevna	

Фондовые рынки и финансовая грамотность: путь к финансовому осознанию	488
Режаббаев Сарвар Умархонович	
Turistik korxonalarda yashil innovatsion mahsulotlar orqali samaradorlikni oshirish	491
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Milliy kapital bozorida korporativ qimmatli qog'ozlar amaliyoti tahlili	497
Otaxonova Shohyora	
Aholining turmush farovonligini yashlashning ijtimoiy-iqtisodiy masalalari	502
Qobilova Shaxnoza	
Surxondaryo viloyatida sug'oriladigan yerlardan foydalanish holatining statistik tahlili	505
Sharifi Abdul Fatah	
Economic and Social Significance of Personnel Management in Manufacturing Enterprises: A Dual Dimension Analysis	512
Sarimsakov Baxtiyor Rahmonjanovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozorining rivojlantirish istiqbollari	518
Usmanov Zayniddin Berdirasulovich	
Qurilish tashkilotlarida xodimlarning innovatsion faolligini oshirish yo'llari	523
Usmanov Ixom Achilovich	
Investitsiya jozibadorligini baholashning o'ziga xos jihatlari va metodlari	527
Uroqboyeva Farzuna Axmadjonovna	
Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida sanoat 4.0 ning roli: tahlil va natijalar	532
Xujaxonova Sitara Baxtiyor qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida qishloq joylarda davlat xususiy sherikchilik asosida raqamli xizmatlarni takomillashtirish	537
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
Kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning mintaqaviy muammolari (Xorazm viloyati misolida)	542
Vaisov Dilshod Ibodullayevich	
"Sam Antep Gilam" mchjda marketingni boshqarishni takomillashtirish yo'llari	549
Usmonova D. I.	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili	555
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Factors for the Development of The Industrial Sector of the Economy	559
Zakhidov Nodir Umidjanovich	
Mintaqa tumanlararo xo'jalik yurituvchi subyektlar qo'shma biznesini konvergent modeli	563
Yusupov Fayzulla Yakubovich	
Aholini biznesga jalb qilishda tijorat banklarining roli	567
Yaxshimuratova Xasiyat Xudaybergenovna	
Mahalliy gastronomik turizmni rivojlantirishda nazariy asoslar	571
Sultonov B. A.	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	575
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich	
Проблемы привлечения иностранных инвестиций в инновационном развитии экономики Узбекистана	580
Хамракулова О. Д., Халмурзаев М., Аликулов С. А.	
Тенденции развития жилищного строительства	585
Алиева Зилола Маматвалиевна	
Учет и анализ производственных затрат на предприятиях	589
Аделя Азаматовна Нематова, Ибрагимов Мансур Мардонович	
Meva-sabzavotchilik klasterlarini rivojlantirishda xorij tajribasi	592
Botirov Erkinjon Xayitovich	
Zamonaviy xizmat ko'rsatish bozori: xalqaro tendensiyalar va uy-joy fondi muammolari sarhisobi	598
Sanakulova Barnogul Rizakulovna, Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
Роль рынка капитала в обеспечении макроэкономической стабильности Республики Узбекистан	605
Дадаханова Саида Махаммаджон кизи	
Iqtisodiyotning xususiy sektorida inson resurslarilarni moddiy rag'batlantirishni takomillashtirishda xorij tajribasi	608
Baxtiyorova Umida Ulug'bek qizi	
Korxonalarining investitsiya faolligini ta'minlashda soliqlarning rag'batlantiruvchi rolini oshirish xususiyatlari	613
Ilyasova Barno Axmadovna	
Dunyo davlatlari iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish tendensiyalari	618
Imomaliyeva Mohizoda, Rahmatullayev Lazizbek Nematullo o'g'li	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	623
Дурманов Акмал Шаймарданович	

Sanoat korxonalarida iqtisodiy resurslar mohiyatini tavsiflovchi tushunchalar	628
Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna	
Mikromoliyalash tashkilotlari faoliyatining operatsiyalar tahlili.....	633
Kamalov Shuxrat Kamalovich	
Temiryo'l transporti sanoat kompleksi korxonalarida ijtimoiy va mehnat munosabatlarini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslari.....	637
Kadirova Sharofat Amonovna	
Qishloq xo'jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari	645
Yuldashev Sherali Xayitovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Анализ экологических факторов и их влияние на финансовую безопасность страны.....	650
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Superior directions, modern trends and prospects for the development of the financial market.....	655
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna, Raximova Umida Rabbimovna	
Kichik biznesning eksport salohiyatini oshirishda jahon tajribasi	659
Kambarova Sh. M.	
Theory and practice of evaluation of capital assets in Uzbekistan.....	665
Usmonov Bunyod	
Xizmat ko'rsatish sohasini asosiy tarmoqlariga yo'naltirilgan global investitsiyalar holati va prognozini tahlili	668
Muxammadiyev Kamoliddin G'ulomiddinovich	
Методологические основы банковского кредитования и классификация факторов, влияющих на особенности получения кредитов	672
Каримова Азиза Махомадризоевна	
Sanoat salohiyati va omillar unumdorligini iqtisodiy-statistik baholash usullari.....	676
Kasimov Azamat Abdulkarimovich	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе.....	682
Кодиров Бобур	
Davlat-xususiy sherikligi asosida iqtisodiyot tarmoqlarining investitsion salohiyatini oshirishning o'rta muddatga mo'ljallangan istibollari (O'zbekiston temiryo'llari AJ misolida)	689
Qodirov Jasurbek Sharofitdinovich	
Banklarda mummoli kreditlar bilan ishlash: samarali strategiya va yondashuvlar	696
Mirsaliyev Erkin Ergashevich	
Agrosanoat ishlab chiqarishining raqobatbardoshligini oshirish va uning innovatsion rivojlanish bilan o'zaro bog'liqligi.....	700
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich, Muxtorova Oydin Sayfiddin qizi	
Hududlar iqtisodiyotini oshirishda investitsiyalarning roli	707
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
Xizmat ko'rsatuvchi korxonalarning iqtisodiy salohiyatini shakllantirish mexanizmlari	712
Erdonov Muhammadamin Erdon o'gli, Ibragimov Shoxrux Baxtiyorovich, Ataqulov Jahongir Valijon ug'li	
Sug'urtada anderrayting xizmatini (ARDL) modeli tahlili asosida takomillashtirish	717
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloyevich	
Роли банков в повышении привлекательности инвестиционной среды в Узбекистане.....	727
Насиров Дилшод Фарходович	
Пути улучшения инвестиционного климата в Республике Узбекистан	731
Нозимов Элдор Анварович, Санатиллоев Ферузшох Бахтиёр угли	
Iqtisodiyot, atrof-muhit, jamiyat va madaniyat o'rtasidagi muvozanatga – obodonlashtirish xizmatlarining ta'siri.....	737
Norkulova Difuza Zoxidovna, Xayitov Jamshid Xolvoyevich	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	741
Нуриллаев Рахмат Ярашевич, Нуриллаев Шердил Жамолиддин угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda tovar-moddiy zaxiralar manbalari va ularni shakllantirish amaliyoti	747
Nurmanov Ulugbek Anorbayevich	
Yer rentasi mulkchilik munosabatlari rivojlanishning zaruriy sharti sifatida.....	752
Abdunazarov O.	
Формирование и развитие цифровой экономики (на примере российской федерации и Республики Узбекистан)	756
Ким П. В.	
Tijorat banklari korporativ boshqaruvida bank xizmatlari samaradorligini	760
Kudratov Sunnatulla Ropijanovich	
Tijorat banklari depozit siyosatining banklar resurs salohiyatini oshirishdagi roli	764
Jo'rayev Isroil Ibrohimovich	
Ways of Development of Electronic Commerce in Uzbekistan	770
Javliyev Nuriddin Bektimir o'g'li	
Hydro Energy as the Important Factor of the "Green Economy"	775
Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li	

Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish	781
Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li, Azamatova Nozima Jaxongirovna	
Mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida).....	784
Halimova Dilora Olimboyevna	
Davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha daromadlilik egri chizig'ini aniqlashning fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirishdagi ahamiyati	787
Hakimov Hakimjon	
Intellectual mulkni boshqarish jarayonlari o'rganishning nazariy muammolari	793
Tirkashyev Farhod Mahmudovich	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	796
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova	
Роль Среднеазиатских коллекций в развитии музеев России	801
Абдуллаева Нигора Санжаровна	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	804
Qo'ziyoyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida talabalar bilimni yuksaltirish jarayoni: muammolar va yechimlar	808
Hakimov Nazar Hakimovich, Vaxobova Marg'uba Abduxamidovna	
Yashil iqtisodiyot: mazmun mohiyati, nazariya va amaliyot	812
Yuldashev Mutallib Ibroximovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozori tahlili	819
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
"HAVAS COMFORT MEDEL" MChJda marketing xizmatini tashkillashtirish va uning samaradorligini oshirish yo'llari	823
Musyeva Shoirazimovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini soliqlar vositasida rag'batlantirishning klassik nazariyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	831
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Yoshlarning ish bilan bandligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari.....	837
Mamaraximov Bekzod Erkinovich	
Chakana bank xizmatlarini rivojlantirish hududlar barqaror rivojlanishining omili sifatida	841
Niyozov Zuxur Davronovich	
Raqamli texnologiyalar asosida oziq-ovqat ta'minoti zanjirini rivojlantirish omillari	845
Yusupov Muxiddin Soatovich	
O'zbekistonda korporativ kreditlash amaliyotini rivojlantirish orqali investitsiya jalb qilish imkoniyatlari.....	855
Asatullayev Alisher	
Davlat budjeti jarayonini takomillashtirish masalalari	860
Ataxanov Bekpo'lat Abdullayevich	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	866
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Yuridik shaxslar mol-mulkini soliqqa tortishni rivojlantirish yo'llari	872
Gadayev Jaxongir Muhammadi o'g'li	
Some Principle Issues in the Effective use of Budget Funds in Universities	876
Khairiddinov Sh. B.	
Directions of Using Negotiations in Keeping Peace and Ensuring Stability in Society	879
Kholdarova Fariza Tukhtabaevna	
Elektrotexnika sanoati korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanish.....	883
Mamayusupova Mashxura Sodiqovna	
Elektron tijoratning zamonaviy iqtisodiyotga ta'sirini o'rganish va uni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash	887
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
Foreign Direct Investment and Electricity Consumption During Uzbekistan's Green Transition	896
Nurbek Khalimjonov	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini qarz kapitali orqali moliyalashtirishni takomillashtirish.....	902
Oblomuradov Narzullo Naimovich, Shavkatov Navruzbek Shavkatovich	
Mol-mulk solig'ining soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	910
Poyonov Bobur Bekmurod o'g'li	
Konfutsiychilik axloqiy negizlarida olamiy tartibot.....	916
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
"Yashil iqtisodiyot"ni joriy etish istiqbollari	923
Saloxov Sirojiddin Sadridin o'g'li	
Investitsiyaning iqtisodiy mohiyati va O'zbekiston iqtisodiyotida tutgan o'rni.....	928
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
O'zbekiston qishloq hududlarida maishiy xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish.....	933
Sharifov Shuhrat Saidahmadovich	

Exploring Big Data Applications for Knowledge Management in Higher Education Administration.....	936
Shakhzod Saydullaev	
O'zbekiston sug'urta bozorida qayta sug'urta faoliyatini rivojlantirish istiqbollari.....	944
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Ekologik turizmning turlari va uni tashkil etishda tabiiy resurslarning ahamiyati.....	950
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li	
Mamlakatga xorijiy investitsyalarni jalb etishda investitsion jozibadorlikni oshirish istiqbollari	954
To'laganova Ruhshona Farrux qizi	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida maktabgacha ta'lim xizmatlarini holati.....	959
Umurzakova Dilnoza Egamberdiyevna	
Issues of Improving Production Cooperation in the Industry Network of Our Country	964
Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li	
Foydaning soliq obyektiga sifatida shakllantirish zaruriyati.....	971
Yo'ldasheva Mohiraxon Ochestva	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	975
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati.....	980
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
"Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimining aholini ijtimoiy himoya qilishdagi o'rni.....	984
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'nalishlari.....	991
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich	
Анализ влияния цифровой экономики на эффективность налоговых органов	996
Бобомуротова Манзура Панжи кизи	
Tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali kambag'allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirishning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati.....	1000
Irmatova Lola	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	1005
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	1010
Qo'ziyoyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Yashil iqtisodiyotga o'tish ekologik barqarorlikning muhim omilidir	1014
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich	
Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish asoslari va tamoyillarini takomillashtirish.....	1017
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1022
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida oilaviy korxonalarining xizmatlar ko'rsatish sohasidagi o'rni va funksiyalari	1026
Tog'ayeva Dilnoza Azamatovna	
Совершенствование методологии исследования демографических процессов	1031
Тула Нодирбек Баходир угли	
Инновационные технологии в сфере страхования.....	1037
Хайдарова Нигинахон Шухрат кизи	
Iqtisodiyotni innovatsion isloh qilish sharoitida yer hisobini yuritishning ahamiyati.....	1042
Hojiyev Qo'chqor Mamadiyrovich	
Qattiq maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanishni takomillashtirish.....	1047
Sherqulov Nodir Erkin o'g'li	
Мировой опыт использования денежных и натуральных трансфертов в социальном обеспечении	1052
Гулноза Тохировна Самиева	
Davlat xaridlarini amalga oshirish orqali raqobatni rivojlantirish yo'llari	1057
Majidov Nizomjon	
Raqamli iqtisodiyot davrida kontent marketingdan foydalanish va uning bosqichlari	1064
Tohirjonov Ahmadjon Tohirjon o'g'li, Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna	
Aksiyadorlik jamiyatlari kapitalini shakllantirish manbalari va usullarini takomillashtirish.....	1070
Norqulov Mirsaid Tulqin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasida investitsion jozibadorlikni oshirish zaruriyati	1075
Badalov Jamshid Jamolovich	
Foyda solig'i tushumi va uning O'zbekiston soliq-budjet tizimidagi ahamiyati.....	1080
Shirinov Sabir Erkinovich	
O'zbekistonda davlat korxonalari aksiyalarini moliya bozorlarida sotishni jadallashtirish yo'nalishlari	1084
Anvar Eshmatov	
Baliqchilik xo'jaliklarida xodimlar bilan hisob-kitoblar hisobining tashkiliy va uslubiy jihatlari	1088
Ametova Nasiba Danilovna	
Tijorat banklari tomonidan eksportyor korxonalarining kreditlash amaliyotini takomillashtirish	1092
Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna	

Digital Transformation of Tax Systems.....	1096
Boburjon Turanboyev Qodirjon o'g'li, Musabekov Sherari Nazarali o'g'li	
Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish yo'nalishlari.....	1101
Raxmonova Aziza Tolibovna	
Transitioning to a Green Economy and Implementing Sustainable Technological Changes in Uzbekistan.....	1106
Umarov Elshod G'ulom o'g'li	
Texnik yo'nalishdagi oliy ta'lim muassasalari daromadlari tarkibi va ularning o'ziga xos jihatlari.....	1112
Yuldashov Elmurod Abduljalil o'g'li	
Совершенствование системы профессионального управления жилищно-коммунальным хозяйством Узбекистана	1116
Икромовна Ханифа Одилловна	
Sanoat korxonalarini kreditlash amaliyotining zamonaviy holati.....	1121
Kamalova Jamila	
O'zbekistonda davlat ishtirokidagi korxonalarning huquqiy maqomi va ularni isloh qilishning istiqbollari	1125
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'lari va ulardan foydalanish to'g'risidagi bajarilishlarga oid hisobotni tuzish va taqdim etish tartibi	1131
Ne'matov Oybek Ismatullayevich	
Предприятие автомобильной промышленности как объект реализации концепции устойчивого развития	1136
Туйчиев Комилжон Лазизович	
Tijorat banklari aktivlari diversifikatsiyasining nazariy ahamiyati	1143
O'ktamova Nozima Narzulla qizi	
Tijorat banklarida yangi masofaviy bank xizmat turlarini rivojlantirish	1146
Umarov Abdulquddus Abdilxatovich	
Некоторые вопросы эконометрической оценки CES – функций и их практическое применение в экономических задачах	1151
Шадиева Гулнора Мардиевна, Усманов Фарзод Шохрухович	
Использование искусственного интеллекта в спортивной индустрии.....	1158
Усманова Дилфузахон Иброхимовна	
The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities	1163
Po'latov Sherzodbek Oybek o'g'li, Farmonov Ilhomjon Iqboljon o'g'li	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishni takomillashtirish (Andijon viloyati misolida)	1168
Xolmatov Sanjarbek Xojimamatovich	
O'zbekiston temir yo'l transport tizimi rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari.....	1174
Qilichev Umid Ibadullayevich	
Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi sharoitida raqamli banklar resurslarini oshirish choralari	1181
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari	1185
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
O'zbekistonda Islom banklari faoliyatini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	1191
Vasiyev Alisher Samiyevich, Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Islom iqtisodiyotining mohiyati.....	1197
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Budjet mablag'larini taqsimlanishi va maqsadli sarflanishida inson kapitalidan foydalanish va jamoatchilik nazoratining samaradorligi	1201
G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li	
Maxsus iqtisodiy zonalar investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishda tarif va notarif mexanizmlaridan foydalanish imkoniyatlari	1207
Ja'sur Mexirzoqov Artiqboy o'g'li	
Перспективное развитие промышленной кооперации между странами	1212
Назарова Раъно Рустамовна, Жартай Жанибек Маратулы	
Soliqlar yig'iluvchanligini oshirishga ta'sir etuvchi omillar	1218
Berdiyeva Uguloy Abduraxmanovna	
Ta'lim sifatini ta'minlash oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning asosiy omili.....	1222
Nematov Inatillo Ubaydullayevich	
Aholiga ko'rsatiladigan bank xizmatlarini takomillashtirish.....	1228
Umurzakova Adiba Ochilovna	
Tijorat banklari resurslari shakllanishining manbalari va yo'llari.....	1232
Raxmanov Iloxom Xurramovich	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1238
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике.....	1242
Рафиева Зарина Хусановна	

Development of the Country's Economy Through the Development of the Stock Market in Developing Countries	1246
Akhmedov Doniyorbek	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotini rivojlanishi va uning asosiy yo'nalishlari	1250
Azizova Manzura Ibragimovna	
The theoretical importance of product cost reduction in industrial production.....	1254
Dilfuza Baxramovna Safarova	
Fond bozorlarining tashkil etilishi va rivojlanish tendensiyalari.....	1261
Shamsiyev O'ktam Sayfitdinovich	
Mamlakatda davlat tibbiyot muassasalarining tutgan o'rni va ularni rivojlantirish yo'nalishlari.....	1266
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
Obligatsiyalar bozorida banklarning ishtiroki va ahamiyati.....	1272
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li	
Milliy iqtisodiyotimizda investitsiya portfelini shakllantirishning nazariy asoslari	1277
Ibragimov Gafurjan Axmetovich	
Kompaniyalarning tashqi savdo faoliyatini moliyalashtirishning nazariy asoslari va xorij tajribasi.....	1282
Ibragimov Mansur Axmedovich	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	1286
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich	
Ключевые факторы успеха в мотивации и управлении проектными командами.....	1295
Мансурова Севара Мансуровна	
Mehmonxona biznesida CRM tizim xizmatlarini loyihalash	1298
Ishanxodjayeva Dilfuza Erkinovna	
Внедрение цифровой трансформации высших учебных заведений.....	1302
Кучаров Абдор Сабирижанович, Абдурахмонов Абдумалик Абдурашидович, Набиева Нилуфар Наби қизи	
Mamlakatimizda masofaviy bank xizmatlarini ko'rsatuvchi tizimning rivojlanish tendensiyasi	1310
Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlashning nazariy asoslari.....	1319
Davronov Saxobiddin Faxriddinovich	
O'zbekistonda suv zaxiralaridan foydalanishning retrospektiv tahlili	1324
Axmedov Sayfullo Normatovich	
Raqamli iqtisodiyot rivojlanishida to'lov tizimlarining o'rni	1334
Ismailov Xusanboy Mahammadqosim o'g'li, Rizayev Anvar Baxtiyorovich	
Fostering Entrepreneurship and Enhancing Women's Employment: The Uzbekistan Perspective	1338
Kholiyorova Shokhista	
Zamonaviy soliq tizimlarining amal qilish xususiyatlari	1341
Taniyev Ahmadjon Bahromovich	
Mamlakatimizda tijorat banklarini tashkil etishning huquqiy asoslari	1347
Masharipov Maxmud Bekturdiyevich	
Mamlakat iqtisodiyotining samarali rivojlanishida hayot sug'urtasining o'rni	1352
O. Jono'zoqov	
Sanoatda resurs tejamliligini ta'minlash orqali barqaror rivojlanishga erishish	1358
Ergashev Sanjarbek Sobirjon o'g'li	

O'ZBEKISTONDA SUV ZAXIRALARIDAN FOYDALANISHNING RETROSPEKTIV TAHLILI

Axmedov Sayfullo Normatovich

I.f.d., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
"Fundamental iqtisodiyot" kafedrası professori

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda suv va suv zaxiralaridan foydalanishning retrospektiv tahlili amalga oshirilgan, O'zbekiston hududlarida suvdan foydalanishga ta'sir etuvchi omillar iqtisodiy tahlil asosida omillar aniqlangan.

Kalit so'zlar: suv, suv zaxiralari, omillar, aholi, hudud, iqtisodiy boshqarish, suv resurslari.

Abstract: In this article, a retrospective analysis of the use of water and water resources in Uzbekistan was carried out, the factors influencing the use of water in the regions of Uzbekistan were identified based on economic analysis.

Key words: water, water resources, factors, population, territory, economic management, water resources.

Аннотация: В данной статье был проведен ретроспективный анализ использования воды и водных ресурсов в Узбекистане, на основе экономического анализа выявлены факторы, влияющие на использование воды в регионах Узбекистана.

Ключевые слова: вода, водные ресурсы, факторы, население, территория, хозяйственное управление, водные ресурсы.

1. KIRISH

Jahon iqtisodiyotida globallashuv va xalqaro maydondagi raqobatlashuvning keskinlashuvi sharoitida tabiiy resurslar, jumladan, suv resurslaridan samarali foydalanishning ahamiyati jadal o'sib bormoqda. "Dunyo aholisi sonining tez o'sib borishi natijasida 2030-yilga borib mavjud suv ta'minoti hamda unga bo'lgan talab o'rtasida hosil bo'lgan taqchillikning 40 foizdan ortishi, 2050-yilga borib 10 milliard odamni oziqlantirish uchun qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini 50 foizga oshirish (bu bugungi kundagi mavjud resursning 70 foizining iste'mol qilinishini taqozo etadi) va suv olish hajmini 15 foizga oshirishni talab etilishi bashorat qilinmoqda" ^[1]. Suv resurslari bilan yetarli darajada ta'minlash va ulardan oqilona foydalanishni boshqarish bugungi kunda ko'plab mamlakatlar uchun jiddiy va jadal o'sib borayotgan muammodir. Bundan tashqari, surunkali suv tanqisligi, gidrologik noaniqlik va ekstremal ob-havo hodisalari (suv toshqini va qurg'oqchilik) global farovonlik va barqarorlik uchun eng katta tahdidlardan biri sifatida qabul qilinadi. Bu esa jahon miqyosida suv resurslaridan samarali foydalanishni iqtisodiy boshqarish muammolarini tadqiq etish hamda samarali yechimlarni topish zaruratini vujudga keltirmoqda.

2. ADABIYOTLAR SHARHI

Suv resurslaridan foydalanishni boshqarish mexanizmlarini tadqiq etish masalalari xorijlik olimlarning ilmiy ishlarida keng o'rganilgan. Jumladan, xorijlik mualliflardan Xiaojun Xiang ^[2], Zhaoyang Yang ^[3], Ciriacy-Wantrup S. V. ^[4], Briscoe S. ^[5], Jones W. ^[6], Renu S. kabilarning ilmiy tadqiqot ishlarida qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanishni samarali boshqarish masalalari ko'rib chiqilgan.

MDH mamlakatlari olimlaridan suv resursidan foydalanishni boshqarish hamda unga tizimli yondashish muammolari J. T. Sivoxip, V. M. Pavleychik, V. Duxovniy ^[7], S. Bezdina, V. Sokolov, M. Pinxasov, N. Atalseva, A. Avakyan, G. Gulyak, V. Krasnoshekov, A. Liskinkov, I. G. Usachev, A. G. Pavsov, V. A. Semeniki, I. Yu. Goncharenko, O. Yu. Matyunina, F. R. Gazimagamedova, S. I. Demyanenko, S. F. Dombrovskiy, O. Moroz, S. M. Maestra kabi olimlarning tadqiqotlarida o'z aksini topgan.

O'zbekistonda suv xo'jaligi menejmenti va yer-suv resurslaridan foydalanishni optimal tarzda boshqarish hamda prognozlashtirish muammolari U. P. Umurzokov ^[9], Z. S. Abdullayev, S. Ch. Djalalov ^[10], A. S. Sul-

tonov^[8], B. B. Berkinov, M. N. Maxmudov, I. Axmedov, T. Rizayev, A. M. Qodirov, R. X. Tashmatov, B. Xasanov, L. I. Abduraximov, Z. D. Xudoyberganov, U. M. Kutlimurodov, L. F. Amirov^[11] va boshqalarning ilmiy ishlarida o'rganilgan.

3. TAHLIL VA NATIJALAR

Markaziy Osiyoda joylashgan O'zbekiston asosan qurg'oqchil va dengizga chiqa olmaydigan davlatdir. Suv xo'jaligining tarixiy ildizlari bor, bu ko'p jihatdan uning agrar iqtisodiyotida, ayniqsa, paxta yetishtirishda suv muhim o'rin tutadi. Orol dengizi halokati, ehtimol mintaqadagi suv resurslarini boshqarish bilan bog'liq eng mashhur ekologik ofat bo'lib, Sovet tizimidagi noto'g'ri boshqarish Mustaqil O'zbekiston iqlimiga ham salbiy ta'sirini o'tkazmasdan qolmadi.

Tarixiy jihatdan mintaqaning qadimiy sug'orish tizimlari ikkita asosiy daryo: Amudaryo va Sirdaryo atrofida qurilgan. Bu tizimlar qadimgi Turkiston o'lkalarini gullab-yashnagan dehqonchilik sivilizatsiyalarini qo'llab-quvvatlagan.

Sho'rolar davrida cho'l hududlarida paxta yetishtirish bo'yicha yirik suv xo'jaligi loyihalari boshlangan. Ikki yirik daryo sug'orish uchun burilib, Orol dengiziga quyilishni qisqarishiga olib kelgan.

2000-yillarning boshlariga kelib, Orol dengizi o'z hajmining 80% ga yaqinini yo'qotdi va bir necha kichik qismlarga bo'lindi. Natijada, atrofdagi mintaqa quyidagilarga duch keldi:

- **Tuproq sho'rlanishining oshishi:** ekinlar, ayniqsa paxta hosildorligiga ta'sir qiladi.
- **Iqlim o'zgarishi:** qish qattiqroq va yoz issiqroq.
- **Sog'liqni saqlash muammolari:** pestisidlar va kimyoviy moddalar bilan to'ldirilgan chang bo'ronlari.

Yuqoridagi holatlar, ya'ni Sovet Ittifoqi parchalanganidan so'ng O'zbekiston meros bo'lib qolgan suv xo'jaligi tizimlari va undan kelib chiqqan ekologik halokat bilan O'zbekiston qariyb 30 yil davomida kurashib kelmoqda. Shunga muvofiq O'zbekistonda suv resurslaridan foydalanish bo'yicha yangicha mexanizmlarni ishlab chiqish asosiy yo'nalish hisoblanadi.

2000-yillarning boshlarida O'zbekistonda suvdan foydalanishning 90% dan ortig'i qishloq xo'jaligi hissasiga to'g'ri kelgan. Bu talabda suvni ko'p talab qiluvchi paxta yetishtirish hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Biroq haligacha suvdan foydalanish samaradorligi nisbatan past bo'lib, sug'orish suvining taxminan 50-60% ekinlarga yetib bordi. Qolganlari bug'lanish, oqish va eskirgan sug'orish usullari tufayli yo'qolgan.

O'zbekiston transchegaraviy suv oqimlariga tayanadi, suv resurslarining 50% dan ortig'i uning chegaralaridan tashqarida joylashganligi bilan bog'liq.

Hozirda O'zbekiston hukumati va xalqaro tashkilotlar suv resurslarini samarali boshqarish muhimligini ta'kidlamogda.

Yuqoridagilarga ko'ra ustuvor yo'nalishlar bo'yicha quyidagilar amalga oshirilmoqda:

- **Paxta yetishtirishning qisqarishi:** Qishloq xo'jaligini diversifikatsiya qilish va paxta yetishtirishga e'tiborni kamaytirishga harakat qilinmoqda.
- **Zamonaviy sug'orish texnikalarini joriy etilishi:** Suv isrofgarchiligini kamaytirish maqsadida tomchilatib sug'orish va purkagich bilan sug'orish kabi texnikalar targ'ib qilinmoqda.
- **Transchegaraviy hamkorliklar:** umumiy suv resurslarini yanada samarali boshqarish uchun qo'shni davlatlar bilan hamkorlik qilish harakatlari.

Aholi jon boshiga yillik qayta tiklanadigan suv resurslari o'rtacha hisobda 1700 kub metr bo'lib, bu 1700–2500 kub metr chegaradan past, bu suv ta'sirini kam ekanligini asoslab ko'rsatadi.

Sug'oriladigan yerlar taxminan 4,2 million gektarni tashkil etib, asosiy ekinlari paxta, sholi va bug'doy hisoblanadi.

O'zbekistonning tarixan intensiv sug'orishga tayanishi va g'o'za yetishtirishga alohida e'tibor qaratilishi suv xo'jaligida jiddiy muammolarni keltirib chiqardi. Orol dengizi halokatining ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlari barqaror suv resurslarini boshqarish amaliyoti zarurligini ta'kidlaydi. Zamonaviy islohotlar, xalqaro hamkorlik va qishloq xo'jaligiga diversifikatsiyalangan yondashuv O'zbekistonning suv bilan ta'minlangan kelajagini ta'minlash yo'lidagi muhim qadamdir.

Hududlarda olinayotgan 2004-2021-yillardagi suv miqdorining hajmi to'g'risida ma'lumotlar (jami iqtisodiyot sohalari bo'yicha) 3.1-jadvalda aks etgan. O'zbekistonda 2004-yilda jami suv iste'moli 58 457,3 million kub metrni, 2021-yilda esa 43 661,6 million kubometrni tashkil qilgan. Bu o'tgan yillar davomida suvdan foydalanish darajasini kamayib borish tendensiyasini ko'rsatadi. Biroq qishloq xo'jaligining rivojlanish tendensiyalarini kuzatilganda, mahsulot yetishtirish hajmini kamayishi kuzatilmagan. Bu esa O'zbekistonda suv resurslaridan foydalanish bo'yicha samarali ishlar amalga oshirilayotganligini ko'rish mumkin. Biroq, O'zbekistonning shimoli-g'arbiy qismida joylashgan viloyatlar, jumladan Qoraqalpog'iston Respublikasi alohida ma'lumotlar qatoriga ega. Bu yerda suv iste'moli 2004-yildagi 8164 million kub metrdan 2021-yilda 5405,5 million kub metrgacha kamaygan.

Respublika bo'yicha umumiy suv iste'moli yillar davomida o'zgaruvchanligini ko'rsatdi. 2004-yildan 2008-yilgacha suv olish hajmi pasayish tendensiyasiga ega bo'lsai, keyin 2010-yilgacha ijobiy o'zgarishlar kuzatilgan. 2021-yilgacha tendensiyalar esa ob-havoning holatiga ko'ra ko'tarilish va pasayish tendensiyalariga ega bo'lgan. Bu yillardagi eng kam foydalanish 2008-yilda 43 923,8 million kub metrni tashkil etib, eng yuqori ko'rsatkich 2005-yilda 59 476,4 million kub metrni tashkil etgan.

Har bir hudud suvdan foydalanishning o'ziga xos tendensiyasini ko'rsatadi, biroq ko'pgina hududlarda 2021-yilda suvdan foydalanish 2004-yilga nisbatan pasaygan. Muhim viloyatlar qatoriga Namangan va Samarqand kiradi, bu yerda 2021-yilda suvdan foydalanish 2004-yildagiga nisbatan keskin o'sish tendensiyalari kuzatilgan. Suv olish darajasi bo'yicha viloyatlardagi asosiy o'zgarishlar qishloq xo'jaligi faoliyatini kengaytirish yoki qisqartirish, suvdan foydalanish texnikasi samaradorligi, iqlim omillari va mintaqaviy suv siyosatini olib borishdagi tashabbuskorliklar ta'sir ko'rsatadi. O'zbekistonda qurg'oqchil mamlakatda suvni samarali boshqarish juda muhim. Ba'zi hududlarda pasayish tendensiyasi suvdan foydalanish samaradorligini oshirishni ko'rsatishi yoki suvni ko'p talab qiladigan faoliyatning qisqarishi bilan bog'liq. Biroq, u hal qilinishi kerak bo'lgan suv tanqisligi muammolarini ham ko'rsatishi mumkin.

1-jadvalda hududlarda bir gektar maydonga sarflanayotgan suv miqdorining hajmi to'g'risida ma'lumotlari aks etgan. 3.2-jadvalda taqdim etilgan ma'lumotlar hududlarda bir gektar maydonga sarflanayotgan suv miqdorining hajmi to'g'risidagi ma'lumotlariga ko'ra 2004-yildan 2021-yilgacha mamlakat bo'yicha o'rtacha suv iste'moli yillar davomida biroz o'zgaruvchan tendensiyalarga ega bo'lgan. Eng yuqori iste'mol darajasi 2005-yilda 14,1 ming m³/ga, eng pasti esa 2021-yilda 10,6 ming m³/ga bo'lgan. 2019-yildan keyin suv iste'molining umumiy qisqarishi kuzatildi quyidagi viloyatlarda aks etgan: Navoiy (18.1), Sirdaryo (12.2) va Toshkent (12.0) viloyatlarida. 2021-yilda eng kam iste'molga ega bo'lgan hududlar sifatida quyidagilarni kelitrib o'tish mumkin: Samarqand (6.4), Jizzax (7.4), Namangan (8.4).

1-jadval: Hududlarda bir gektar maydonga sarflanayotgan suv miqdorining hajmi to'g'risida ma'lumot (ming m³/ga)

T/r	Viloyatlar nomi	2005	2010	2015	2020	2021
	Respublika bo'yicha (o'rtacha):	14,1	13,7	13,1	12,4	10,6
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	16,7	16,6	15,8	12,5	10,6
	Viloyatlar:					
2	Andijon	12,0	12,3	11,3	10,1	9,1
3	Buxoro	16,0	16,1	17,0	15,4	12,6
4	Jizzax	10,7	9,9	9,5	9,7	7,4
5	Qashqadaryo	13,7	12,4	11,0	11,0	8,9
6	Navoiy	22,0	22,5	18,2	20,2	18,1
7	Namangan	11,4	11,4	10,8	12,1	8,4
8	Samarqand	10,3	9,7	9,0	9,9	6,4
9	Surxondaryo	13,1	13,9	13,3	9,1	10,3
10	Sirdaryo	12,1	10,3	11,3	12,0	12,2
11	Toshkent	15,2	13,9	13,3	13,7	12,0
12	Farg'ona	12,4	11,8	11,9	10,3	9,4
13	Xorazm	18,2	17,4	18,2	15,0	12,6

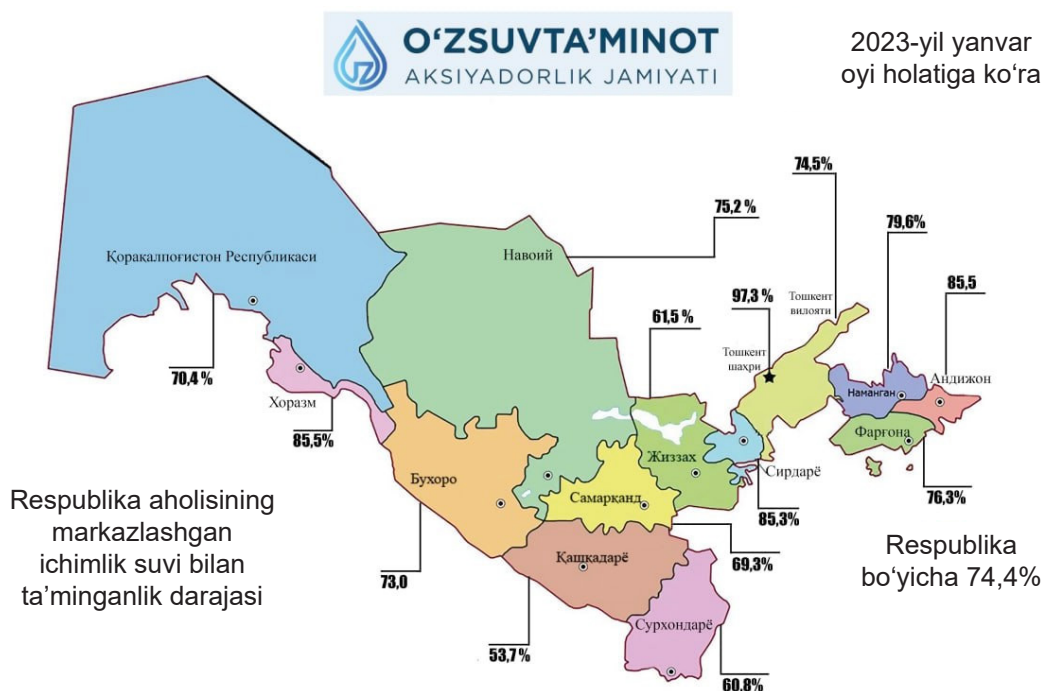
Muhim mintaqaviy tendensiyalar Qo'raqlpog'iston Respublikasi, Navoiy va Samarqand viloyatlaridagi kuzatilgan bo'lib. Qo'raqlpog'iston Respublikasida suv iste'moli 2010-yildagi 16,6 dan 2011-yilda 9,9 ga keskin kamaygan bo'lsa, keyingi yillarda bu ko'rsatkich qayta tiklandi. Navoiyda doimiy ravishda suv iste'moli yuqori bo'lib, 2011-yilda 22,5 ga yetdi va bu tendensiyaga 2021-yilgacha bo'lgan darvgacha kuzitilmoqda. Samarqandda suv iste'molining pasayish tendensiyasi kuzatildi, ayniqsa 2016-yildan keyin, 2021-yilda eng past darajaga tushgan. Ushbu holatlar barcha viloyatlarda suvdan foydalanish ko'rsatkich-larining notekis taqsimlanishi bilan bog'liq bo'lib, mazkur holatlar mintaqaviy xususiyatlarga xosdir. Biroq Navoiy va Samarqand

viloyatlarining geografiya jihatdan o'zaro yaqinligini hisobga olganda, mintaqalarda suvdan foydalanish bo'yicha olib borilayotgan strategik yo'nalishlar turlicha maqsadlarni o'zida ifodalaganidan dalolat beradi.

Bir qator hududlarda 2008-2009-yillarda va 2019-yildan keyin suv iste'moli sezilarli darajada kamaygan. 2021-yilda deyarli barcha hududlarda suv iste'moli umumiy pasayish tendensiyalari kuzatilgan.

Mamlakat bo'yicha umumiy suv iste'moli tendensiyalar notisi bo'lib, keyingi yillarda, ayniqsa 2021-yilda sezilarli pasayish kuzatilgan. Navoiy viloyatida doimiy ravishda yuqori iste'mol darajasida saqlanayotgan bo'lsa, Samarqandda doimiy ravishda pasayish kuzatilgan. Bir nechta mintaqalar ma'lum vaqt oralig'ida iste'molda sezilarli o'zgarishlarni boshdan kechirdilar, bu tashqi ta'sir etuvchi omillar, xoh atrof-muhit, xoh siyosatga bog'liq bo'lib, bu iqtisodiy omillarga ishora qildi. Xususan, 2021-yil deyarli barcha hududlarda iste'molning keng miqyosda qisqarishi bilan ajralib turdi, bu butun mamlakat bo'ylab muhim voqea yoki o'zgarish bo'lib, 2021-yilning qish faslidagi namgarchiliklarning yuqori bo'lishi, asosiy sabab bo'lgan.

1-rasm: "O'zsuvta'minot" AJ 2023-yil statistikasi

Suv resurs tejamkorligiga erishining asosiy yo'nalishi qishloq xo'jaligida suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish hisoblanadi. O'zbekistonda ham bu borada yuqori ahamiyatga molik ishlar olib borilmoqda. 3.3-jadvalda hududlar bo'yicha tomchilatib sug'orish tizimining joriy etilishi dinamikasi aks etgan. Mamlakatda yillar davomida tomchilatib sug'orishning umumiy maydoni oshib borish tendensiyalariga ega bo'lib, 2021-yilda tomchilatib sug'orish tizimini qo'llash bo'yicha sezilarli o'sish kuzatilib, umumiy maydon 532 665 gektarga yetgan. Biroq, bu 2022-yilda 463761 gektargacha bir oz kamdur. Hududlar bo'yicha Qoraqalpog'iston Respublikasida 2017-2018-yillarda tomchilatib sug'oriladigan maydonlar nisbatan kam bo'lgan bo'lsa, 2019-2020-yillarda keskin o'sishi kuzatilgan, 2021-yilda esa sezilarli o'sish kuzatilganligi bilan ahamiyatli. Biroq, 2022-yilda tomchilatib sug'orish texnologiyalari joriy etilgan hududlarni tashkil etish darajasi past bo'lgan.

Andijon, Buxoro, Jizzax, Qashqadaryo, Namangan, Samarqand, Surxondaryo, Sirdaryo, Toshkent, Farg'ona va Xorazm viloyatlarida tomchilatib sug'orish tizimini joriy etish bo'yicha yillar davomida turli darajada o'sish tendensiyalari kuzatilgan. Ushbu holatlar tijorat banklari tomonidan topchilatib sug'orish texnologiyalarini joriy etish bo'yicha imtiyozli kreditlar va davlat subsidiyalarining notekis taqsimlanishidir. Eng muhim tendensiya Qashqadaryo viloyatida kuzatilgan bo'lib, 2021-yilda tomchilatib sug'orish uchun eng ko'p maydonga ega bo'lgan viloyat sifatida qayd etiladi. Xorazm viloyatida 2017-2018-yillarda nisbatan kichik maydonlarda suv tejovchi texnologiyalar joriy etilgan bo'lsada, 2019-2020-yillarda eksponensial o'sishni kuzatdi.

2021-yil barcha hududlarda tomchilatib sug'orish tizimini joriy etishda muhim yil bo'lgan va oldingi yillarga nisbatan sezilarli o'sish kuzatilgan. 2022-yildan 2021-yilga nisbatan tomchilatib sug'orish bo'yicha umumiy maydonlar sezilarli darajada qisqargan bo'lib, biroq bu ko'rsatkichlar avvalgi yillarga nisbatan ancha yuqori bo'lgan.

2-jadval: Hududlar bo'yicha tomchilatib sug'orish tizimining joriy etilishi dinamikasi (gektar)

T/r	Viloyatlar nomi	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Respublika bo'yicha jami:	70 187	80 008	97 796	153 800	532 665	463 761
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	4 207	1 346	1 900	3 073	52 839	43 608
	Viloyatlar:						
2	Andijon	5 950	5 360	6 445	10 051	54 121	21 617
3	Buxoro	2 821	3 810	4 942	10 052	36 358	34 421
4	Jizzax	4 649	7 010	9 350	19 855	60 668	37 270
5	Qashqadaryo	17 795	16 413	10 780	13 048	44 720	36 192
6	Navoiy	3 127	5 617	5 000	9 198	29 666	23 102
7	Namangan	6 060	7 044	8 615	13 484	27 043	24 063
8	Samarqand	4 680	10 894	12 342	13 560	35 571	52 909
9	Surxondaryo	4 937	5 958	9 118	12 769	33 426	40 373
10	Sirdaryo	2 756	4 058	5 967	12 303	23 454	26 908
11	Toshkent	5 835	5 520	13 891	14 274	37 276	29 672
12	Farg'ona	5 593	5 557	7 673	16 366	46 787	37 736
13	Xorazm	1 777	1 421	1 775	5 767	50 735	55 891

2019-yildan 2021-yilgacha mintaqalar bo'ylab tomchilatib sug'orish tizimlarining sezilarli darajada kengaytirilishi qishloq xo'jaligi amaliyotini modernizatsiya qilish uchun milliy tashabbus yoki sarmoyani taklif qilishdagi nomutanosibliklar sabab yuzaga kelgan.

Tomchilatib sug'orishni qo'llashda mahalliy iqlim sharoiti va suvning holati ham ta'sir etishi mumkin. Xorazm viloyati xuddi shunday mintaqa sifatida suv tanqisligini bartaraf etishda sezilarli o'sishni boshdan kechirmoqda. Ushbu holatlarni inobatga olgan holda suv tejovchi texnologiyalarni qo'llash bo'yicha sa'y-harakatlarni davom ettirish va potensial oshirish keng targ'ib qilishga ahamiyat qaratilishi lozim. Shuningdek, 2021-yildagi strategik yo'nalishlarni davom ettirish maqsadga muvofiqdir.

O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyot sohalarida suvning ishlatilishi hajmi to'g'risida ma'lumotlar 3.4-jadvalda aks etgan. Respublika bo'yicha suvdan foydalanishning umumiy hajmi yillar davomida yuqori tebranishlarni aks ettirgan bo'lsa-da, lekin umumiy holda pasayish tendensiyasiga ega. Suvdan foydalanishning eng yuqori qayd etilgan hajmi 2005-yilda (59476,4 million m³), eng past esa 2021-yilda (43 661,6 million m³) qayd etilgan.

3-jadval: O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyot sohalarida suvning ishlatilishi hajmi to'g'risida ma'lumot (mln. m³)

T/r	Viloyatlar nomi	2005	2010	2015	2020	2021
	Respublika bo'yicha jami:	59476,4	57169,1	55138,3	51217,2	43661,6
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	8504,2	8452,4	8055,8	6360,5	5405,5
	viloyatlar:					
2	Andijon	3275,2	3353,4	3075,3	2751,6	2488,0
3	Buxoro	4390,4	4408,6	4667,6	4232,5	3472,3
4	Jizzax	3222,6	2960,1	2848,3	2922,5	2219,8
5	Qashqadaryo	7039,8	6367,2	5659,4	5641,2	4602,8
6	Navoiy	2704,7	2764,3	2234,7	2486,1	2229,5
7	Namangan	3218,5	3223,0	3068,8	3430,6	2366,1
8	Samarqand	3893,7	3666,5	3427,4	3761,2	2412,4
9	Surxondaryo	4273,8	4517,6	4335,2	2971,1	3356,9
10	Sirdaryo	3484,4	2943,8	3244,8	3441,9	3514,9
11	Toshkent	6053,4	5533,3	5293,2	5461,8	4766,0
12	Farg'ona	4578,6	4364,8	4377,6	3779,5	3483,8
13	Xorazm	4837,1	4614,1	4850,3	3976,7	3343,5

Qoraqalpog'iston Respublikasida suvdan foydalanishda sezilarli o'zgarishlarni ko'rsatmoqda, 2004-yildan beri umumiy pasayish kuzatilgan. Viloyatlar orasida Andijon, Buxoro va Qashqadaryo yillar davomida turlicha foydalanish darajasini aks ettirib, doimiy ravishda eng yuqori suv foydalanuvchilari qatoridan joy olgan. Yana bir yirik viloyat Toshkentda ham suvdan foydalanishning o'zgaruvchanligi kuzatilgan, ammo u suv resurslarining muhim iste'molchisi hisoblanadi.

So'nggi yillarda suvdan foydalanish odatda pasayib borish tendensiyasiga ega bo'lib, 2021-yilda ma'lumotlar to'plamida eng past foydalanish qayd etilgan. 2009 va 2016-yillarda atrofdagi yillarga nisbatan suvdan foydalanish darajasi nisbatan yuqori bo'lgan. Yildan-yilga o'zgarishlar bo'yicha hududlar o'rtasida sezilarli farqlar mavjud, ba'zi hududlarda izchil pasayish kuzatilgan bo'lsa, boshqalarida esa yuqori tebranishlar kuzatilmoqda.

Suv resurslaridan foydalanish darajasini pasayishi bo'yicha asosiy omillar sifatida quyidagilarni keltirib o'tish mumkin. Suvdan foydalanishning umumiy qisqarishi suvni tejash va boshqarish amaliyotini takomillashtirishga qaratilgan sa'y-harakatlar, shuningdek, qishloq xo'jaligi amaliyotlari va texnologiyalaridagi o'zgarishlar bilan suv resurslaridan foydalanish darajasini iqtisodiy samarali tarzda amalga oshirish imkoniyati mavjud. Yildan yilga o'zgarib turishida iqlimning o'zgaruvchanligi va suvning mavjudligi ham o'z ta'sirini ko'rsatadi. Yaqin istiqbolda O'zbekistonda qishloq xo'jaligi, sanoat va maishiy ehtiyojlar uchun suv resurslari mavjudligini ta'minlash uchun barqaror suv resurslarini boshqarish bo'yicha samarali mexanizmlarni ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, statistik ma'lumotlar suv tanqis bo'lgan hududlarda suv resurslarini samarali boshqarish va saqlash bo'yicha doimiy sa'y-harakatlar muhimligini ta'kidlaydi. Umuman olganda, O'zbekistonda suvdan foydalanish bo'yicha ma'lumotlar yillar davomida ayrim mintaqaviy o'zgarishlar bilan umumiy pasayish tendensiyasini ko'rsatadi. Ushbu tendensiyalar va o'zgarishlarning sabablarini tushunish mamlakatda suv resurslarini barqaror boshqarish va kelajakni rejalashtirish uchun juda muhimdir. Suvni tejash va boshqarish amaliyotini takomillashtirishga qaratilgan sa'y-harakatlar kelgusi yillarda suvdan yanada samarali foydalanishga yordam beradi.

O'zbekiston Respublikasida sug'oriladigan yerlarning suv bilan ta'minlash maqsadida budjetdan ajratilgan mablag'lardan foydalanish tarkibi 3.5-jadvalda aks etgan.

4-jadval: O'zbekiston Respublikasida sug'oriladigan yerlarning suv bilan ta'minlash maqsadida budjetdan ajratilgan mablag'lardan foydalanish tarkibining o'zgarishi (mlrd. so'm)

T/r	Ajratilgan mablag'lar	2011	2015	2020	2021	2022
	Respublika bo'yicha jami:	1226	1221,2	1266,6	1407,2	1379,9
	Shundan:					
1	Elektr energiyasi	658	1,203	3,24	3,093	4,684
2	Ish haqi va unga tegishli ajratmalar	162	348	616	718	751
3	Obyektlarni qurish va rekonstruksiya qilish	309	676	1,362	1,065	1,213
4	Melioratsiya obyektlarini ta'mirlash tiklash	77	167	332	365	384
5	Turkman yerlaridan foydalanganligi uchun	20	29	115	121	130
6	Suv tejovchi texnologiya subsidiya			199	199	109

O'zbekistonda sug'oriladigan yerlarni suv bilan ta'minlash uchun ajratiladigan umumiy budjet mablag'lari yillar davomida o'zgaruvchan bo'lib, eng ko'p ajratilgan mablag' 2013-yilda (1806 milliard so'm), eng past esa 2019-yilda (983,5 milliard so'm) bo'lgan. 2022-yilda budjetdan ajratilgan mablag' 1379,9 milliard so'mni tashkil etdi.

Budjet mablag'lari turli toifalarga bo'linadi, jumladan:

Elektr energiyasi bo'yicha ajratilgan budjet yillar davomida ortib, elektr energiyasi bilan bog'liq xarajatlar uchun ajratilgan mablag'lar doimo eng katta mablag'lar yo'naltirishi bilan ahamiyatli. 2022-yilda u 4,684 milliard so'mga yetgan, bu barcha toifalar orasida eng yuqori ko'rsatkich hisoblanadi.

Budjetdan ajratiladigan Ish haqi va unga tegishli ajratmalar ham barqaror ravishda oshib, 2022-yilda 751 milliard so'mni tashkil etgan.

Obyektlarni qurish va rekonstruksiya qilish loyihalari bilan bog'liq xarajatlar tebranishlarni ko'rsatgan, biroq 2022-yilda o'sish kuzatildi va 1,213 milliard so'mi ajratilgan.

Melioratsiya obyektlariga budjet xarajatlari ham yildan-yilga ortib, 2022-yilda 384 milliard so'mga yetgan.

Turkman yerlaridan foydalanganligi uchun 2022-yilda 130 milliard O'zbekiston so'miga yetgan.

Suv tejovchi texnologiyalar uchun subsidiyalar ajratish 2022-yilda 199 milliard so'mi tashkil etgan.

Turli toifadagi budjet mablag'lari sug'oriladigan yerlarni suv bilan ta'minlashni yaxshilash va tegishli infrazuzilma hamda texnologiyalarga sarmoya kiritish majburiyatini ko'rsatadi. 2022-yilda suvni tejaydigan texnologiyalar uchun subsidiyaning joriy etilishi suvni tejaydigan qishloq xo'jaligi amaliyotini ilgari surish bo'yicha sa'y-harakatlardan dalolat beradi. O'zbekistonda sug'oriladigan yerlarni suv bilan ta'minlash uchun budjet mab-

lag'lari turli toifalar bo'yicha turlicha ajratilmoqda. Bu ajratmalar mamlakatning qishloq xo'jaligi sektori ehtiyojlarini qondirish, suv resurslarini samarali boshqarish, sug'orish va yerdan foydalanishda barqaror amaliyotni ilgari surish bo'yicha sa'y-harakatlarga yuqori ahamiyat qaratilayotganligini bildiradi.

3.6-jadvalda 2017–2022-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston hududlarida suvni tejovchi texnologiyalarni joriy etish bo'yicha gektarlarda o'lgan ma'lumotlar keltirilgan. O'zbekistonda suvni tejovchi texnologiyalarni to'liq o'zlashtirish yil sayin ortib borish tendensiyasiga ega bo'lgan. 2017-yilda jami suv tejovchi texnologiyalar qo'llanilgan yer maydonlari 70187,4 gektarni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda bu ko'rsatkich barqaror ravishda 463760,76 gektarga o'sgan. Sezilarli darajadagi o'sish qishloq xo'jaligi amaliyotini modernizatsiya qilish va suvdan foydalanish samaradorligini oshirishga qilinayotgan harakatlar samarasidir. Hududlar orasida Qashqadaryo 2017-2022-yilgacha sezilarli o'sish bilan suvni tejovchi texnologiyalarning eng yuqori darajada qo'llanilishini doimiy ravishda ilg'or hududlardan bo'lgan.

5-jadval: O'zbekiston Respublikasi hududlarida suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish ko'rsatkichlari (hektar)

T/r	Viloyatlar nomi	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Respublika bo'yicha jami:	70187,4	80007,7	97796,4	153800	532664,63	463761
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	4207	1346	1900	3073	52838,840	43608
	Viloyatlar:						
2	Andijon	5950	5360	6444,5	10050,9	54121,200	21617
3	Buxoro	2821	3810	4942,2	10052,4	36358,200	34421
4	Jizzax	4649	7010	9350,1	19855	60668,000	37270
5	Qashqadaryo	17795	16412,7	10779,5	13047,6	44719,900	36192
6	Navoiy	3127	5617	4999,7	9198	29666,000	23102
7	Namangan	6060,4	7044	8615	13484	27043,000	24063
8	Samarqand	4680	10894	12342	13560	35571,400	52909
9	Surxondaryo	4937	5958	9117,9	12769,5	33425,630	40373
10	Sirdaryo	2756	4058	5966,6	12303,4	23454,000	26908
11	Toshkent	5835	5520	13891,4	14274	37276,460	29672
12	Farg'ona	5593	5557	7672,6	16365,8	46787,000	37736
13	Xorazm	1777	1421	1774,9	5766,7	50735,000	55891

Qoraqalpog'iston Respublikasida ham boshqa hududlarga nisbatan suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish ko'rsatkichlari nisbatan pastroq bo'lgan bo'lsada, yillar davomida ijobiy tendensiyaning ko'rsatdi.

Ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, suvni tejovchi texnologiyalarni joriy etish yil sayin sezilarli darajada farq qilishi mumkin, bu qishloq xo'jaligi va irrigatsiya amaliyotini modernizatsiya qilish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar natijasidir. Maqsadli tashabbuslar yoki siyosatlarini ko'rsatuvchi ma'lum yillarda suv tejovchi texnologiyalarni qo'llash amaliyotini sezilarli o'sishi holatlari mavjud.

Suv tejaydigan texnologiyalarni joriy etish turli omillar, jumladan, hukumat siyosati, rag'batlantirish va suv tanqisligini bartaraf etish va barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirish zarurati bilan bog'liq. Suvni tejaydigan texnologiyalarni qo'llash va suvni tejaydigan amaliyotlar o'rtasidagi ijobiy bog'liqlik suv resurslarini boshqarish menejmentini samarali amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan va yuqori ahamiyat kasb etayotganligini anglatadi.

Ma'lumotlar barqaror qishloq xo'jaligi va suvdan samarali foydalanishni ta'minlash uchun suvni tejaydigan texnologiyalarga investitsiyalarni davom ettirish muhimligini ta'kidlaydi.

Rag'batlantirish va ta'lim orqali ushbu texnologiyalarni o'zlashtirishni rag'batlantirish ularni amalga oshirishni yanada tezlashtirish imkoniyati mavjud. Ushbu texnologiyalar suvni tejash va qishloq xo'jaligi samaradorligiga ta'sirini monitoring qilish va baholash kelajakdagi rejalashtirish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega.

O'zbekistonda qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish, suvdan foydalanish samaradorligini oshirish va suv tanqisligi bilan bog'liq muammolarni hal etish majburiyatini aks ettiruvchi o'z hududlarida suvni tejaydigan texnologiyalarni joriy etishda sezilarli o'sish kuzatilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi hududlarida tomchilatib sug'orish ko'rsatkichlari 3.7-jadvalda aks etgan. O'zbekistonda sug'oriladigan yerlarning umumiy kengayishi yillar davomida o'zgaruvchanligini ko'rsatdi. Tomchilatib sug'orish tizimlari joriy etilgan yer maydonlari 2017-yilda jami kengayish 70187,4 gektarni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda 463760,76 gektarga ko'paydi. Hududlar orasida tomchilatib sug'oriladigan yerlar Qashqadaryoda doimiy ravishda eng yuqori kengayishini ko'rsatib, 2017-2022-yilgacha sezilarli darajada o'sgan. Samarqand va Surxondaryo ham, ayniqsa, so'nggi yillarda sezilarli darajada kengayish sur'atlarini namoyish etdi.

Qoraqalpog'iston Respublikasida boshqa hududlarga nisbatan pastroq kengayish sur'atlariga ega, lekin hali ham ijobiy tendensiya kuzatilmoqda. Ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, sug'oriladigan yerlarning kengaytirilishi yildan-yilga sezilarli darajada farq qilishi mumkin, bu qishloq xo'jaligi yerlarini ko'paytirish va suv ta'minoti infratuzilmasini yaxshilash bo'yicha olib borilayotgan harakatlarni aks ettiradi.

6-jadval: O'zbekiston Respublikasi hududlarida tomchilatib sug'orish joriy etish ko'rsatkichlari (gektar)

T/r	Viloyatlar nomi	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Respublika bo'yicha jami:	70187,4	80007,7	97796,4	153800	532665	463761
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	4207	1346	1900	3073	52838,8	43607,6
	Viloyatlar:						
2	Andijon	5950	5360	6444,5	10050,9	54121,2	21617
3	Buxoro	2821	3810	4942,2	10052,4	36358,2	34421
4	Jizzax	4649	7010	9350,1	19855	60668	37270
5	Qashqadaryo	17795	16412,7	10779,5	13047,6	44719,9	36192,4
6	Navoiy	3127	5617	4999,7	9198	29666	23101,5
7	Namangan	6060,4	7044	8615	13484	27043	24062,8
8	Samarqand	4680	10894	12342	13560	35571,4	52908,6
9	Surxondaryo	4937	5958	9117,9	12769,5	33425,6	40372,5
10	Sirdaryo	2756	4058	5966,6	12303,4	23454	26908
11	Toshkent	5835	5520	13891,4	14274	37276,5	29672,5
12	Farg'ona	5593	5557	7672,6	16365,8	46787	37736
13	Xorazm	1777	1421	1774,9	5766,7	50735	55890,9

Ayrim yillarda kengayish sur'atlarining sezilarli o'sishi holatlari mavjud bo'lib, bu maqsadli tashabbuslar yoki siyosatlarini ko'rsatadi. Sug'oriladigan yerlarning kengayishiga turli omillar, jumladan, hukumat siyosati, oziq-ovqat xavfsizligini oshirish zarurati va qishloq xo'jaligini qo'llab-quvvatlash sabab bo'lmoqda. Tomchilatib sug'oriladigan yerlar va qishloq xo'jaligi hosildorligini oshirish o'rtasidagi ijobiy bog'liqlik ekinlar hosildorligini oshirish va suv resurslaridan foydalanishga e'tibor qaratishdan dalolat beradi. Ma'lumotlar qishloq xo'jaligi mahsulotlari va oziq-ovqat xavfsizligini oshirish uchun sug'oriladigan yerlarni kengaytirishga investitsiyalarni davom ettirish muhimligini ta'kidlaydi. Suvni samarali boshqarish amaliyoti va infratuzilmani rivojlantirish sug'orish uchun ortib borayotgan talabni qo'llab-quvvatlash uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.

Suv xo'jaligi vazirligi tizimidagi nasos stansiyalar tomonidan 2005-2022-yillarning yanvar-noyabr oylarida sarflangan elektr energiyasi to'g'risidagi ma'lumotlar 7-jadvalda aks etgan.

7-jadval: Suv xo'jaligi vazirligi tizimidagi nasos stansiyalar tomonidan 2005-2022-yillarning yanvar-noyabr oylarida sarflangan elektr energiyasi to'g'risida (mln. kVt. soat)

T/r	Viloyatlar nomi	2005	2010	2015	2020	2021	2022
	O'zbekiston Respublikasi bo'yicha	7683,8	7879,7	7800,1	7172,0	7281,0	6588,7
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	83,6	110,7	131,8	125,2	114,6	107,0
	Viloyatlar:						
2	Andijon	519,9	475,2	392,6	283,0	280,1	269,8
3	Buxoro	1384,1	1756,7	1892,5	1610,7	1655,2	1578,6
4	Jizzax	328,0	342,5	349,5	282,2	262,1	166,2
5	Qashqadaryo	2251,7	2289,2	2425,9	2315,9	2316,7	2192,2
6	Navoiy	182,5	202,8	168,0	152,4	148,3	133,6
7	Namangan	986,2	935,3	752,1	834,9	791,7	678,2
8	Samarqand	238,0	246,4	194,6	191,5	174,2	106,5
9	Surxondaryo	1052,1	921,7	942,1	805,2	964,6	842,6
10	Sirdaryo	87,6	57,8	55,0	49,8	45,2	36,7
11	Toshkent	86,9	82,5	77,5	75,9	68,9	53,5
12	Farg'ona	390,4	381,1	340,7	342,3	357,3	332,3
13	Xorazm	92,9	77,8	77,8	103,2	102,2	91,5

O'zbekistondagi nasos stansiyalari tomonidan jami elektr energiyasi iste'moli yillar davomida o'zgarib turdi, eng yuqori cho'qqi 2011-yilda va keyingi yillarda ham o'zgarib turdi. 2022-yilda iste'mol 2011-yildagi eng yuqori ko'rsatkichdan 6588,7 million kVt/soatgacha qisqargan, bu 7825,2 million kVt/soatni tashkil etdi. Hududlar orasida Namangan doimiy ravishda eng yuqori elektr energiyasi iste'moliga ega bo'lib, o'zgaruvchan, lekin so'nggi yillarda pasayish tendensiyasi kuzatildi. Buxoro, Qashqadaryo va Samarqand kabi boshqa viloyatlar ham sezilarli iste'mol darajasini ko'rsatdi. Surxondaryoda 2011-yildan 2022-yilgacha energiya iste'moli pasayish tendensiyasi kuzatildi.

4. NATIJALAR MUHOKAMASI

Muayyan yillarda iste'molni kamaytirish holatlari mavjud bo'lib, bu energiyadan foydalanishni optimallashtirishga qaratilgan sa'y-harakatlardan dalolat beradi.

Nasos stansiyalari tomonidan elektr energiyasi iste'mol qilinishiga sug'oriladigan yerlar hajmi, texnologik taraqqiyot va suvni samarali boshqarish zarurati kabi omillar ta'sir ko'rsatadi. Nasos stansiyalari infratuzilmasini modernizatsiya qilish va yangilash bo'yicha urinishlar energiya iste'molining o'zgarishiga olib kelgan bo'lishi mumkin.

2011-yildan beri energiya iste'molining pasayish tendensiyasi energiya tejaydigan texnologiyalar va amaliyotlarni o'zlashtirishdagi muvaffaqiyatni ko'rsatishi mumkin. Barqarorlikni oshirish va energiya xarajatlarini kamaytirish suv xo'jaligi sektorining ustuvor yo'nalishlari hisoblanadi. Suv resurslarini barqaror boshqarish uchun O'zbekiston energiya samaradorligi, qayta tiklanadigan energiya manbalari va suv taqsimotini optimallashtirishga e'tibor qaratishni davom ettirishi lozim. Nasos stansiyalarini modernizatsiya qilish va suv infratuzilmasini yaxshilashga yo'naltirilgan investitsiyalar energiya sarfini minimallashtirish va suvni samarali boshqarishni ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston nasos stansiyalari tizimida elektr energiyasi iste'molini yanada samarali boshqarishga harakat qilayotgan mamlakatlar qatoridan joy olgan. Iste'moldagi tebranishlar qishloq xo'jaligi talablari va energiya samaradorligini oshirish bo'yicha davom etayotgan tashabbuslarning kombinatsiyasini aks ettirishi mumkin.

O'zbekistonning suvdan foydalanish tartibi iqlim o'zgarishiga ta'sir qiladi. Yog'ingarchilik shakllarining o'zgarishi va haroratning ko'tarilishi suvning mavjudligi va talabiga ta'sir qiladi. Barqaror kelajak uchun qishloq xo'jaligini qo'llab-quvvatlash, suv resurslarini tejash va iqlim o'zgarishiga moslashish o'rtasidagi muvozanatga erishish doimiy muammodir. Kelajakdagi sa'y-harakatlar qurg'oqchilikka chidamli ekinlarni va barqaror dehqonchilik amaliyotini targ'ib qilish kabi yo'nalishlarda strategik maqsadlar amalga oshirilishi lozim.

O'zbekiston mintaqaviy nomutanosibliklar va iqlim o'zgarishi bilan bog'liq muammolar sharoitida suvdan foydalanishni optimallashtirishga intilayotgani ma'lumotlardan yaqqol ko'rinib turibdi. Mamlakatning sug'oriladigan yerlarni barqarorlashtirish va suv resurslarini tejash borasidagi sa'y-harakatlari uning barqaror qishloq xo'jaligi va atrof-muhitga chidamliligiga sodiqligini aks ettiradi. Bu fikrlar O'zbekistonning oziq-ovqat xavfsizligi va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda suv resurslarini samarali boshqarish muhimligini anglatadi.

5. XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonning suvdan foydalanish samaradorligi, taqdim etilgan ma'lumotlarda aks ettirilganidek, qishloq xo'jaligi ehtiyojlari, atrof-muhit muammolari va resurslarni boshqarish o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlikni ochib beradi. Yuqoridagilarga asoslangan holda quyidagi yo'nalishlar bo'yicha tadqiqotlar olib borilishi va keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilishi lozim:

1. Qishloq xo'jaligini barqarorlashtirish muammosi: O'zbekiston o'z iqtisodiyotida hal qiluvchi rol o'ynaydigan qishloq xo'jaligi sektorini ta'minlash uchun asosan irrigatsiyaga tayanadi. Shu bois mamlakatning suv resurslarini samarali boshqarish qobiliyati muhim ahamiyatga ega.
2. Suvdan foydalanish samaradorligining milliy tendensiyalari:
 - yillar davomida O'zbekiston suvdan foydalanishni optimallashtirishda ma'lum darajada muvaffaqiyatga erishdi va o'ziga xos bo'lgan tajribalar yig'ildi. Mazkur yo'nalishlarni davom ettirishga alohida ahamiyat qaratilishi lozim;
 - shunisi e'tiborga loyiqki, sug'oriladigan yerlar maydoni va suv ta'minotidagi o'zgarishlarga qaramay, umumiy sug'oriladigan yerlar maydoni 2010-yildan 2021-yilgacha nisbatan barqaror bo'lib qoldi. Bu suv resurslaridan samaraliroq foydalanish bilan birga qishloq xo'jaligi hosildorligini saqlashga qaratilgan islohotlardan dalolat beradi.

3. Mintaqaviy nomutanosibliklar:

- sug'oriladigan yerlar va suv ta'minotidagi mintaqaviy tafovutlar mamlakatning turli hududlarida duch kelayotgan muammolarni ko'rsatadi;
- Qoraqalpog'iston eng katta sug'oriladigan yer maydoni sifatida doimiy ravishda ajralib turadi. Shunga qaramay, mintaqada suv ta'minoti sezilarli darajada qisqardi va bu qishloq xo'jaligi amaliyotlarining barqarorligi umummilliy muammo sifatida qaralishi va bu borada aniq yo'nalishlar bo'yicha strategiyalar belgilash talab etiladi.

4. Suvni resurslarini saqlash harakatlari:

- 2010-yildan 2021-yilgacha suv ta'minotining qisqarishi suvni tejashga qaratilgan ongli harakatdan dalolat beradi. O'zbekiston bunga erishish uchun zamonaviy sug'orish texnologiyalari va suvni tejash strategiyalariga sarmoya kiritish choralari izlashi zarur. Bunda xalqaro moliyaviy tashkilotlar grandlarini va maqsadli kreditlarini jalb etishga qaratilgan faoliyat muhim yo'nalish bo'lishi mumkin.

5. Iqlim o'zgarishiga chidamlilik:

- O'zbekistonning suvdan foydalanish tartibi nafaqat qishloq xo'jaligi ehtiyojlariga, balki atrof-muhit omillariga ham ta'sir qiladi. Iqlim o'zgarishining ta'siri, jumladan, yog'ingarchilik shakllarining o'zgarishi va haroratning oshishi mamlakatning suv resurslariga jiddiy muammo tug'diradi.

6. Muvozanat bo'yicha harakat:

- qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini ta'minlash, suv resurslarini tejash va o'zgaruvchan iqlimga moslashish o'rtasidagi nozik muvozanatga erishish O'zbekiston uchun doimiy muammodir.
- kelajakdagi sa'y-harakatlar qurg'oqchilikka chidamli ekinlarni yetishtirish, barqaror dehqonchilik amaliyotini rag'batlantirish va suv infratuzilmasiga sarmoya kiritishni o'z ichiga olishi mumkin.

7. Global ahamiyati:

- O'zbekistonning suv resurslarini boshqarish bo'yicha tajribasi global ahamiyatga ega. U qishloq xo'jaligi, suv tanqisligi va iqlim o'zgarishi bilan bog'liq shunga o'xshash muammolarga duch kelgan mamlakatlar uchun misol sifatida xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, O'zbekistonning suvdan samarali foydalanish yo'lidagi sayohati uning qishloq xo'jaligi, atrof-muhit va resurslarni boshqarish kabi muhim masalalarni hal qilishga sodiqligini aks ettiradi. Mamlakatning ushbu qiyinchiliklarni yengish qobiliyati nafaqat o'zining oziq-ovqat xavfsizligi va iqtisodiy barqarorligiga ta'sir qiladi, balki qishloq xo'jaligida suvdan barqaror foydalanish bo'yicha global muhokamaga ham hissa qo'shadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://www.worldbank.org/en/topic/waterresourcesmanagement>.
2. Xiang X. et al. Urban water resource management for sustainable environment planning using artificial intelligence techniques //Environmental Impact Assessment Review. – 2021. – T. 86. – C. 106515.
3. Yang Z. et al. Comprehensive evaluation and scenario simulation for the water resources carrying capacity in Xi'an city, China //Journal of environmental management. – 2019. – T. 230. – C. 221-233.
4. Ciriacy-Wantrup S. V., Bishop R. C., Andersen S. O. Water policy and economic optimizing: Some conceptual problems in water research //Natural Resource Economics. – Routledge, 2019. – C. 67-76.
5. A Briscoe S. Global Water Patnership // I)K.Rosengrant and Binswanger.- Dublin Statement- 2000.-p.25-26.
6. Jones W.I. Global Water Patnership // Ж-Rosengrant and Binswanger.- Dublin Statement.- 2000 - p. 25-26.
7. Духовный В.А. Вода и глобализация: пример Центральной Азии. – Т.: 2006. -27 с.
8. Султонов А. О. Применения информационных систем по использования водных ресурсов в Узбекистане // Научные исследования-основа современной инновационной системы. Международной научно-практической конференции Стерлитамак. – 2019. – С. 141-144.
9. Умурзков У.П., Абдурахимов И.Л. Сув хужалиги менежменти. 1-жилд. –Т.: Иқтисодиёт ва молия, 2008. –606 б.
10. Джалолов С.Ч. Орошаемое земледелие в условиях дефицита водных ресурсов. – Т.: 2000, 199 с.
11. Амиров Л.Ф. Ўзбекистон республикасида сув ресурсларидан фойдаланишни бошқариш механизмлари. “Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар” илмий электрон журнали. № 1, январь-февраль, 2017 йил. - https://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/5_L_Amirov.pdf.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 11-12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.